

מכילתא דר"י מסכתא כספא פרשה ב

- 'עד דרוש אחיך'. עד שתדרוש לאחיך. -
ד"א עד דרוש אחיך. עד שיוציא עליו כרוז. -
ד"א עד דרוש אחיך אותו. אתה צריך לבדוק את אחיך, אם רמאי הוא אם אינו רמאי. -

שאלות למחשבה על מכילתא:

1. מי דורש את מי? מה פשוטו של מקרא, מה עמדת הדרשות?
פשט - המאבד ידרוש.
לפי הדרש- מה הקשר המילה אותו?
2. שים לב להעדר סימנים
לא כתוב. כנראה אבל שזה הכיוון.

ספרי דברים פרשת כי תצא פסקא רכג

- 'והיה עמך עד דרוש אחיך אותו',
וכי עלת על דעתך שאתה נותן לו עד שלא יתן סמנים?
אם כן למה נאמר 'עד דרוש אחיך אותו'?
עד שתדרוש את אחיך אם רמיי הוא אם אינו רמיי.

מדרש תנאים לדברים (הופמן) דברים כב, ב - מכילתא דברים על פי מדרש הגדול

- עד דרוש אחיך אתו
וכי עלת על דעתך שאת נותן לו עד שלא יתבעוהו
אם כן למה נאמ' עד דרוש אח' אתו
עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא או אינו רמאי:
ובמה בסימנין:

מכילתא דברים	ספרי דברים
וכי עלת על דעתך שאת נותן לו עד שלא יתבעוהו אם כן למה נאמ' עד דרוש אח' אתו עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא או אינו רמאי: ובמה בסימנין:	וכי עלת על דעתך שאתה נותן לו עד שלא יתן סמנים? אם כן למה נאמר 'עד דרוש אחיך אותו'? עד שתדרוש את אחיך אם רמיי הוא אם אינו רמיי.

שאלה למחשבה - ספרי ומכילתא דברים

תן דעתך ליחס בין סימנים והבדיקה האם אחיך רמאי - השוו לעמדת המשנה והתוספתא

משנה בבא מציעא ב

משנה ח
אמר את האבדה ולא אמר **סימניה**
לא יתן לו

והרמאי אף על פי שאמר **סימניה** לא יתן לו שנאמר (דברים כ"ב) 'עד דרוש אחיך אותו' עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא אם אינו רמאי

תוספתא בבא מציעא ב

הלכה טז
בראשונה כל הבא ונותן סימניה היה נוטלה
משרבו הרמאין התקינו שיהא זה נותן סימניה ומביא ראיה שאינו רמיי
הלכה יז
בראשונה היו מכריזין עליה שלש רגלים ואחר הרגל האחרון שבעה ימים
ומשחרב בית המקדש התקינו שיהו מכריזין עליה שלשים יום
ומן הסכנה ואילך התקינו שיהא מודיע לשכניו ולקרוביו ולמידעיו ולאנשי עירו ודי

משנה בבא מציעא ב	תוספתא בבא מציעא ב
משנה ו אף השמלה היתה בכלל כל אלה, למה יצאת? להקיש אליה לומר לך מה שמלה מיוחדת שיש בה סימני' ויש לה תובעים אף כל דבר שיש בו סימנים ויש לו תובעים חייב להכריז:	
משנה ז ועד מתי חייב להכריז? עד כדי שידעו בו שכניו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר שלש רגלים ואחר הרגל האחרון שבעה ימים כדי שילך לביתו שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד:	הלכה יז בראשונה היו מכריזין עליה שלש רגלים ואחר הרגל האחרון שבעה ימים ומשחרב בית המקדש התקינו שיהו מכריזין עליה שלשים יום ומן הסכנה ואילך התקינו שיהא מודיע לשכניו ולקרוביו ולמידעיו ולאנשי עירו ודי
משנה ח אמר את האבדה ולא אמר סימניה לא יתן לו והרמאי אף על פי שאמר סימניה לא יתן לו שנאמר (דברים כ"ב) 'עד דרוש אחיך אותו' עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא אם אינו רמאי	הלכה טז בראשונה כל הבא ונותן סימניה היה נוטלה משרבו הרמאין התקינו שיהא זה נותן סימניה ומביא ראיה שאינו רמיי

רמאי				
מכילתא שמות	מכילתא דברים	ספרי דברים	משנה	תוספתא
אתה צריך לבדוק את אחיך, אם רמאי הוא אם אינו רמאי	עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא או אינו רמאי: ובמה בסימנין:	וכי עלת על דעתך שאתה נותן לו עד שלא יתן סמנים? אם כן למה נאמר 'עד דרוש אחיך אותו'?	והרמאי אף על פי שאמר סימניה לא יתן לו	בראשונה כל הבא ונותן סימניה היה נוטלה משרבו הרמאין התקינו שיהא זה

<p>נותן סימניה ומביא ראיה שאינו רמיי</p>		<p>עד שתדרוש את אחיק אם רמיי הוא אם אינו רמיי.</p>		
--	--	--	--	--

רמאי

רש"י בבא מציעא כז, ב
בעדים - שיבא עדים שהוא שלו.

חדושי הרמב"ן בבא מציעא כז, ב

ת"ש דרשהו אם רמאי הוא.
פי' והיינו טעמא דלא דייק ממתני' (כ"ח ב') ולימא הכי והרמאי אף על פי שנתן סימנין הרי זה לא יתן לו שנאמר
עד דרוש אחיק אותו דורשהו אם רמאי הוא אם אינו רמאי דמשמע דלאחר מהדרין בסימנין, משום דמתני' הכי
קתני דלכל אדם מחזירין בסימנים אי מדאורייתא אי מדרבנן, ומי שהוחזק רמאי יש לחוש שמא יתן סימנין
ואינו שלו וכיון שכן אין מחזירין לו בסימנים שהרי התורה אמרה דרשהו וזה שאין לדרשו בסימנין כלל דרשהו
בעדים, דעל כרחך למתני' בסימנין מהדרין כדקתני בהדיא אי מדאורייתא אי מדרבנן ואסמוכי אסמכינהו
אקרא.
מאי לאו בסימנים לא בעדים. פירש"י ז"ל שיבא עדים שהיא שלו,
וקשיא פשיטא דבעדים מהדר ופשיטא דבלאו עדים לא מהדר כיון דלא כתיבי סימנין,
ואיכא למימר שמא תעלה על הדעת להחזיר בסימנין,
ור"ח ז"ל פי' בעדים שהוא צורבא מרבנן ומהדרין ליה בטביעות עינא,
ולי נראה מאי עדים שהיא שלו כגון עדי אריגה סד"א לא יחזיר אלא בעדי נפילה שמא מכרו לאחר וממנו נפל.

בעל המאור בבא מציעא טו, א - ב

[דף טו עמוד א] [דף כז ע"ב]
תא שמע עד דרוש אחיק וכי תעלה על דעתך וכו'
והוה יכול לאיתויי מתני' אלא לפי שהבריתא מפרשת הטעם עדיפא ליה מאי לאו בסימנים לא בעדים
וקשיא לי לפי' ה"ר [דף טו עמוד ב] שלמה ז"ל שפי' בעדים [שהיא] שלו למה לי עד דרוש תיפוק ליה משמלה
דלא אתיא אלא ליש לה תובעין ולא אתיא לסימנין וכיון דלית ליה סימנין דאורייתא הוא ודאי בעדים מהדר
ונ"ל לפרש בעדים שיבא שאינו רמאי אלא שהוא צורבא מרבנן דלא משני בדבוריה ונוטל בטביעות עינא
והיינו דאמרינן לקמן משום דאיכא למימר כדשנינן לאהדוריה לצורבא מרבנן בטביעות עינא
וה"ר שלמה ז"ל פי' אף על פי שהוא ידוע רמאי דרשוהו אם הוא רמאי באותה אבידה אם לאו.
מאי לאו בסימנין דלא יהיבין ליה אלא בסימן מובהק הא לשאר בני אדם שאינן ידועין רמאין יהיבין אפילו בסימן
שאינו מובהק וש"מ סימנין דאורייתא
לא לרמאי הידוע לא יהיבין ליה אלא בעדים ולשאר בני אדם יהיבין להו בסימן מובהק
וקשיא לי על זה הפי' שלא הפריש בין סימן מובהק לעדים.

כתוב שם לראב"ד מסכת בבא מציעא פרק ב - אלו מציאות [המתחיל בדף יב עמוד א]

[דף טו עמוד א] במאור דף טו. ד"ה תא שמע. לרי"ף סי' רצס (בבא מציעא דף כז ב)
כתוב שם: מאי לאו בסימנין, לא בעדים. וקשיא לי לפירוש הרב רבי שלמה שפירש בעדים שהיא שלו, למה לו
עד דרוש, תיפוק ליה משמלה דלא אתיא אלא ליש לה תובעין, ולא אתי לסימנין, וכיון דלית ליה סימנין
דאורייתא הוא, ודאי בעדים מהדרי.

אמר אברהם: אין קושיא בזה, כי לא הוצרך ללמד שיחזיר לו בעדים, אלא שלא יחזיר לו **אלא** בעדים, כי היא הדרישה הגמורה, ודרשת וחקרת [דברים יג טו], וזה אינו יוצא משמלה כלל. והגירסא שכתב מטביעות עינא לצורבא מרבנן, ליתה כי אם במיעוט הספרים, ואינה עיקר, דאטו כל דלא הוי צורבא מרבנן רמאה הוא. והיה לו לומר עד שתדרוש אחיך אם תלמיד חכם הוא אם לאו. ואבוה דרב פפא [דף כח ב] דאמרו ליה אייתי סהדא [דלאו רמאה את, ולא א"ל אייתי סהדא] דצורבא מרבנן הוא והאי נמי דמי לההוא, אלא דההוא בסימנין אהדרו או מדאורייתא או מדרבנן. ואי איתא לפירושי, הכי הוא דמפרשינן, מאי לאו בסימנין, ואפילו **בשאינו מובהק**, דקרא לא מפליג בהו. **לא, בעדים שלא יהא רמאי, ואז נחזיר לו בכל סימן, אבל בסתם אין מחזירין לו אלא בסימן מובהק, וכל שכן לרמאי, והיינו דאבוה דרב פפא.** והגירסא שכתב שהיא במיעוט הספרים, אינה כמו שכתובה בספר המאור, אלא משום דאיכא למימר כדשנינן ולאהדורא נמי לצורבא מרבנן בטביעות עינא, כלומר דכי מייתי ראייה דצורבא מרבנן הוא, מהדר ליה בטביעות עינא.

מלחמת ה' בבא מציעא טו, א

ועוד ת"ש עד דרוש אחיך אותו וכי תעלה על דעתך וכו' והוה יכול לאתויי' מתני' אלא לפי שהברייתא מפרשת הטעם עדיפא ליה: אמר הכותב אדרבה עדיפא מתני' דליכא לאוקומה בעדים אלא בסימנין נמי מהדר דהא קתני והרמאי אף על פי שאמר את סימניה הרי זה לא יתן שנאמר דרשהו וכו' אלמא לאינש אחרינא בסימנין מהדרי' וכדקתני רישא בהדיא אלא א"כ הוחזק רמאי שצריך לדרשו אלא הכי תירוצא דמילתא דמתני' **מדרבנן** קתני דהא קתני רישא נמי שיש בה סימנין וכדי נסבה כלומר דמדרבנן היא ואסמכה תנא אקרא וסיפא נמי הכי קתני כיון שאמרה תורה לדרשו וא"א לדרשו בסימנין או מדאורייתא או מדרבנן דרשוהו בעדים ומש"ה לא אייתי מתני' דמדרבנן קתני ואסמכתא דרבנן היא אלא ברייתא דקתני וכי תעלה על דעתך על כרחין מדאורייתא קאמר ופירש לא בעדים לומר שמחזירין בעדים שהיא שלו כגון עדי ארכה ומקח שלא תאמר עדי נפילה בעינן שמא מכרה לאחר וממנו נפל והוא הנכון:

רמב"ם גזילה ואבידה י"ג

(ג) בא בעל האבידה ונתן סימנין שאינן מובהקין, אין מחזירין לו עד שיאמר סימנין מובהקין. והרמאי אף על פי שאמר סימנין מובהקין אין מחזירין לו עד שיביא עדים שהיא שלו, אמרו חכמים "והיה עמך עד דרוש אחיך" (דברים כ"ב:ב'), עד שתחקור אחר אחיך אם רמאי הוא אם לאו: (ד) בראשונה כל מי שאבד לו אבידה ובא ונתן את סימניה, מחזירין אותה לו, אלא אם כן הוחזק רמאי. משרבו הרמאין התקינו בית דין שיהיו אומרים לו, הבא עדים שאין אתה רמאי וטול:

ראב"ד גזילה ואבידה י"ג

(ג) בא בעל האבדה ונתן סימנין שאינן מובהקין אין מחזירין לו עד שיאמר סימנין מובהקין – א"א לאפוקי חיורי וסומקי קאמר. והרמאי אע"פ שאמר סימנין מובהקין אין מחזירין לו עד שיביא עדים שהיא שלו – א"א או סימן מובהק **לגמרי**.

קצות החושן סימן רנט ס"ק ב

(ב) ושיש סימן בגופה. בפרק ב' דמציעא דף כ"ז (ע"א) איבעיא להו סימנין דאורייתא או דרבנן, מאי נפקא מיניה לאהדורי גט אשה בסימנין, אי אמרת דאורייתא מהדרין ואי אמרת דרבנן כו' באיסורא לא עבוד רבנן תקנתא כו'. ועלתה בספיקא וכדקאמר בגמ' פרק קמא דמציעא דף י"ח (ע"ב) רב אשי מספקא ליה סימן דאורייתא או דרבנן. וכן הסכמת כל הפוסקים וכמבואר בטור וב"י ושו"ע (אה"ע) סימן י"ז (סעיף כ"ד) שלא להתיר בעדות אשה על ידי סימנין. והקשו בזה מהא דאמרין בחולין פרק אותו ואת בנו דף ע"ט (ע"א) בהא דאמר עייל לי הנך דדמיין להדדי

ואמרינן עלה שמע מינה סימנין דאורייתא. וראיתי בשו"ע הקטנים בשם הרב הגאון מוהר"ר עוזר להוכיח מזה דשני סימנין דאורייתא דהו"ל כמו סימן מובהק והתם שני סימנין היו ע"ש.

אמנם נראה דלא קשה מידי לפי מ"ש הר"ן בחידושו לחולין שם (ע"ב ד"ה סימנין דאורייתא) ז"ל, סימנין דאורייתא פירש רש"י (שם ד"ה וסימנין דאורייתא) דמסימני אבידה קאמר, והקשה הרמב"ן מה ענין זו לזו אפילו כשתמצא לומר סימנין אלו דאורייתא יש לומר שאין מחזירין אבידה בסימנין דלמא מחזא חזא א"נ כסומא בארובה, אלא ודאי סימנין אלו קאמרינן שהן עיקר לסמוך עליהן בענין זה וגמרא גמירי לה, והאי דומיא דאמרינן בפרק אלו טריפות (שם סד, א) גבי סימני ביצים סימנין לאו דאורייתא עכ"ל. וא"כ התם הגמרא גמירי לה לסמוך בהנך סימנין דדמיין באודני כו' והו"ל כמו סימני חיה ובהמה וזה ברור.

והנה בזה נראה לפי עניות דעתי הא דבעי לה לאהדורי גט אשה בסימנין ולא קאמר נפקא מינה לעדות אשה במיתת הבעל בסימנין.

ולפי מ"ש הרמב"ן י"ל דסבירא ליה דגבי הכרת מת ודאי מהני סימנין מן התורה, אלא דבעי לה לאהדורי גט אשה דיש לומר מחזא חזא או כסומא בארובה, ובעדות אשה דנאמן עד אחד ולא חשיד למשקר אלא להכרה בסימנין וסימנין ודאי מהני מן התורה.

ולפי זה כיון דבעי לה לאהדורי גט אשה ומשום דגבי גט אין השליח נאמן וכמ"ש הרשב"א (גיטין כז, א ד"ה מצאו) והר"ן (שם, ויג, ב בדפי הרי"ף) דחשו למשקר משום דלא ניחא ליה דליהוי תרעומת הבעל עליה או משום נוגע בשכרו, יש לומר דסימן לא מהני ומשום דמחזא חזא או כסומא בארובה, לזה הוכיחו שם מהא דאמרו אף השמלה היתה בכלל כו' אף כל דבר שיש לו סימנין, והיינו דא"כ באבידה לא מהני סימן משום דמחזא חזי וכסומא בארובה, ומשני סימן כדי נסבה, והדר פשט לה מחמור בסימן אוקף ודחי לה בעדי אוקף.

והקשו בזה דאמאי לא משני בסימן מובהק דודאי מהני. ולפי מ"ש יש לומר כיון דבעי לה לאהדורי גט אשה ולא בעי לה בהכרת מת בסימן, אלמא דסבירא ליה דסימנין דאורייתא, אלא באבדת הגט משום מיחזא חזי כו', א"כ מה לי סימן מובהק או לא כיון דאמרי מיחזא חזי או כסומא בארובה. והדר פשיט לה כתנאי דתניא אין מעדין על השומא, אליעזר בן מהבאי אומר מעדין על השומא, מאי לאו בהא קמפליג דתנא קמא סבר סימן דרבנן ואליעזר בן מהבאי סבר סימן דאורייתא. היינו דפשיט מתנא קמא דהלכתא כוותיה וכיון דסברי סימן דרבנן אפילו בהכרת מת דהתם לא חשוד למשקר כיון דעד אחד נאמן בעדות אשה ואפ"ה סברי סימן דרבנן, א"כ מכל שכן באבידה דהוי דרבנן ואפילו לא אמרו כסומא בארובה ולא חזי ליה כיון דגוף הסימן דרבנן, ודחי לה דכולי עלמא סימנין דאורייתא והכא בשומא מצויה בבן גילו קמפילגי, או בסימנין העשויין להשתנות קמפילגי. וא"כ לפי זה אכתי אפשר באבידה לא מהני ומשום (הנך) [הך] טעמא דמשקר וכמ"ש דמחזא חזי כו'.

איבעית אימא דכ"ע סימנין דרבנן והכא בשומא סימן מובהק קמפילגי כו', ובזה ודאי שפיר מהני סימן מובהק כיון דלא חשוד למשקר בעדות אשה כמ"ש, ואכתי נפקא מינה באבידת הגט בסימן מובהק דמשום מחזא חזי או כסומא כו' אפילו סימן מובהק לא מהני.

ובזה נראה לענ"ד ליישב דברי הרמב"ם שכתב בפ"ז מהלכות נחלות (ה"ג) וז"ל, או שנהרג ולא הכירו פניו אבל אם היו להם סימנין מובהקין בגופו בכל אלו הדברים וכיוצא בהם אם אבד זכרו אחר כך יורדין לנחלה בעדותן אף על פי שאין משיאין אשתו, שאני אומר לא החמירו בדברים אלו רק מפני איסור כרת עכ"ל ע"ש. ודבריו נראין תמוהין מאד דהא בש"ס משמע דבעי לה מדאורייתא וכמו שאמרו שם בגמרא (ב"מ כז, ב) למ"ד סימנין דרבנן איך מחזירין אבידה בסימן ואמרו משום תקנתא ע"ש, וא"כ איך כתב דלא החמירו בסימן אלא מפני איסור כרת. וליכא למימר דמיירי מסימן מובהק ביותר, דבזה אפילו בעדות אשה אנו מתירין, וע"כ מיירי מסימן אמצעי ועיין כסף משנה פרק י"ג מגירושין (הכ"א).

ולפי מ"ש נראה דאיבעיא שם בב"מ דף כ"ז ודאי בעי לה מדאורייתא וכדאמרו שם היכי מחזירין אבידה בסימן, ופשיט לה נמי מחמור בסימן אוקף דקרא, אלא דזה הוא באבידה הוא דבעי לה ומשום מחזא חזי או שאומר כסומא בארובה, אבל היכא דהסימנין אמת ודאי מהני סימן מן התורה מדלא בעי לה אלא לאהדורי גט ולא בעי לה בהכרת מת להתיר לאשה וכמ"ש, והא דלא סמכינן בעדות אשה בסימן היינו ממימרא דרב אשי בפ"ק דמציעא דף י"ח (ע"ב) דקאמר נקב יש בצד אות פלוני אבל נקב בעלמא לא, רב אשי מספקא ליה סימנין אי דאורייתא אי דרבנן. והתם ליכא למימר משום ספיקא דבעי לה באבידה ומשום חשש משקר דמחזא חזי וכמ"ש, דא"כ סימן מובהק ביותר נמי לא מהני וכמ"ש כיון דמחזא חזי או שאומר כסומא בארובה, וע"כ בענין שאין בו חשש משקר ואפ"ה בעי סימן מובהק ביותר, א"כ ע"כ מוכח דלאיסור כרת לא מהני הסימן מצד עצמותו אף על פי שאין בו משום משקר, וסובר הרמב"ם דגם רב אשי לא מספקא ליה בדאורייתא אלא סבירא ליה דמן התורה ודאי מהני סימן מצד עצמותו כל שאין בו משום שקר, אלא מספקא ליה אי אחמירו ביה רבנן או לא, והיינו דקאמר רב אשי מספקא ליה סימן אי דאורייתא אבל מדרבנן לא מהני משום חומרא דכרת,

אי דרבנן והיינו דאפילו מדרבנן נמי מהני, ולזה בעי סימן מובהק ביותר, אבל בעלמא לא החמירו. ומשום הכי כתב הרמב"ם דיורדין לנחלה בעדותן אף על פי שאין משיאין את אשתו וכדמוכח מדרב אשי דמספקא ליה בעצמות הסימן אינו אלא חומרא באיסור כרת וכמ"ש.

ויתיישבו בזה דברי הרמב"ם פ"ג מגירושין (ה"א) ז"ל, היה לעדים בגט סימן מובהק כגון שאמרו נקב יש בצד אות פלונית. ובהשגות ז"ל כתב הראב"ד ז"ל, ואפילו לשליח עכ"ל. ולפי מ"ש יש לומר דכיון דהשליח חשוד למשקר וכמ"ש הרשב"א והר"ן וא"כ הו"ל ספיקא דש"ס בב"מ נפקא מינה לאהדורי גט ומשום מחזא חזי, וא"כ סימן מובהק גמור נמי לא מהני כיון דמשקר בסימן או שאומר כסומא בארובה, לזה כתב היה לעדים דאין בהם משום משקר, אלא ספיקא דרב אשי בעצמות הסימן אי אחמירו ביה רבנן אי לא, ובסימן מובהק גמור לית גימגום בעצמות הסימן. והרב המגיד שם כתב ז"ל, ובהשגות אמר אברהם אפילו לשליח, ונראה שאף רבינו יודה בזה ומוכרח מן הגמרא עכ"ל. ולפי מ"ש יש לומר דסבירא ליה להרמב"ם דהשליח אינו נאמן אפילו בסימן מובהק גמור ומטעמא שכתבנו, ומאי דאמר רב אשי כגון דקאמר נקב יש בצד אות פלוני היינו דקאמרי עדים ודו"ק.

וראיתי לחקור בסימנין אם הוא דוקא באבידה אבל להוציא ממון לא מהני סימנין.

והנה ביבמות דף (ק"ט"ו) [קט"ו] (ע"ב) גבי שומשמי משמע דאם היה סימן מובהק הוי מהני לאפוקי ממונא. וכן בש"ך סימן רצ"ז (סק"א) האריך בענין סימנין להוציא על ידן והעלה בפשיטות דסימן מובהק ודאי מהני, ואפילו במיגו אינו נאמן דהו"ל מיגו במקום עדים ע"ש.

אמנם בעיקר סימנים קשה לי טובא דנראה דלא מהני שום סימן להוציא, דבחולין דף צ"ו (ע"א) אמר רב יצחק בריה דרב משרשיא תדע דטביעות עינא עדיף מסימנא, דאילו אתו בי תרי ואמרי פלניא דהאי סימניה והאי סימניה קטל נפשא לא קטלינן ליה, ואילו אמרי בי תרי אית לן טביעות עינא בגויה קטלינן ליה. וכתבו שם תוס' ד"ה פלניא דהאי סימניה וז"ל, וא"ת והאיך מחזירין שטר על פי סימנין והא אי אתו סהדי ואמרי פלניא דהאי סימניה והאי סימניה לזה מפלוני מנה לא מפקינן מיניה, וי"ל דלא דמי שטר שאין אדם מוחזק בו שיאמר שלי הוא מחזירין שפיר אבל ממון שביד בעלים אין להוציא ע"י סימנין, דה"נ לא הוה מפקינן חפץ מיד בעלים אי אתו סהדי ואמרי האי חפץ דהאי סימניה והאי סימניה דפלניא הוא עכ"ל. ומבואר דאין להוציא כלל ע"י סימנין, ומשמע אפילו בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר וראה עתה בידו דאין לומר לקוח נמי לא מפקינן, כמו דלא מפקינן ממונא אילו אתו בי תרי ואמרי פלוני דהאי סימניה והאי סימניה לזה מפלוני מנה. וא"כ בהך דהאשה שלום בהנך שומשי שאמרו חושבנא אתרמי ומשמע הא סימן מובהק מהני, ולפי מה דמוכח מפרק גיד הנשה דף צ"ו בתוס' הנזכר מוכח דלא מהני סימנין כלל לאפוקי ממונא. וכן בהך דאיזהו נשך (ב"מ) דף ע' (ע"א) שאמרו דוקא דהבא פריכא אבל כלים דלמא יהבי סימנין, היכי מהני סימן להוציא ממון.

ולכן נראה דהך דפרק איזהו נשך וכן הך דפרק האשה שלום דמירי שהפקידו בעדים וכמ"ש תוס' שם (יבמות ד"ה וכן, ב"מ ד"ה אתא), וכיון דראו עדים איך שהפקידו בסימן זה וראו נמי זה הסימן עתה בידו אמרינן דהוא אותו חפץ שהפקידו ולא מהימן לומר החזרתיו וזה חפץ אחר בסימן כזה, דמסתברא יותר שהוא אותו הפקדון אשר הופקד בידו בסימן כזה ומש"ה מהני להוציא שם פרק איזהו נשך, וכן בהנך שומשמי אי לאו דחושבנא אתרמי הוה מפקינן מיניה כיון שהיו עדי פקדון בסימן זה, אבל כל דליכא עדי פקדון אלא שראו עדים עתה ביד שמעון חפץ ואמרי האי חפץ דהאי סימניה והאי סימניה הוא של ראובן, אף על גב דהוא מדברים העשויין להשאיל ולהשכיר מצי טען לא היו דברים מעולם ולא מהני סימן כלל להוציא ממון ואמרינן אתרמי סימנא כסימנא.

ואכתי איכא למידק מהא דאמרו פרק יש נוחלין (ב"ב) דף קכ"ח (ע"א) היה יודע בעדות קרקע ונסתמא פסול ושמואל אמר כשר אפשר דמכוין מצרנהא, אבל גלימא לא, ורב ששת אמר אפילו גלימא אפשר דמכוין מדת ארכו ומדת רחבו, אבל נסכא לא, ורב פפא אמר אפילו נסכא אפשר דמכוין מדת משקלותיו ע"ש. ומוכח מזה דמהני סימנא לאפוקי ממונא. ואף על גב דהנך כולהו אמוראי אתותבו ע"ש מהא דתניא היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו פקח ונתחרש פיתח ונסתמא פסול, תיובתא דכולהו תיובתא. היינו משום דסומא פסול הוא והו"ל תחלתו בכשרות וסופו בפסול כמו עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו, אבל פיתח מעיד שפיר כה"ג ע"י סימני מדה ומשקל, וא"כ נראה מוכח דמהני סימנא להוציא. ואפשר דקרקע כיון שאין אדם תופס בה אף על גב דבחזקת בעלים הראשונים היא מהני סימנא להוציא מחזקת מרא קמא, משא"כ מטלטלין שהוא תפוס ומוחזק בהם יותר הוא דלא מהני סימנא להוציא, וגלימא ונסכא מיירי באבידה שאין אדם מוחזק בה.

ועיין בני"י פרק איזהו נשך (מא, ב בדפי הרי"ף) גבי הני זוזי דיתמי כו' בדקינן גברא דאית ליה דהבא פריכא, ע"ש שהקשה כיון דמשקל הוי סימן מה מהני דהבא פריכא, וי"ל דמשקל לא הוי סימן אלא באבידה דלאו אפוקי ממונא ממאריה הוא, אבל היכא דהוי אפוקי ממונא ממאריה ולמיתב ליה למר כי הכא דטענינן דלאו דידיה, לא

יהיבין ליה אלא בסימן מובהק אבל משקל שהוא סימן כל דהוא לא עכ"ל וע"ש. ולדבריו תיקשי הא דאמרו פרק יש נוחלין אפילו נסכא אפשר דמכין מדת משקלותיו. וצריך לומר נמי דמפרש(י) לה באבידה. ובמרדכי פרק האשה שנתארמלה (כתובות ס' קמ"ו) ז"ל, ור"ת השיב בתשובה (ספר הישר שו"ת ס' ל"ה) ששניהן כשרין לגבות בהן, שהרי כשאנו באין לקיים החתימה מחתימה מאי טעמא בעינן שני שטרות, לפי שבשטר אחד אין אדם יכול להכיר ענין חתימת העדים דזימנין דשבקי רווחא זימנין דמשיך לגגיה דחית זימנין תליא לכרעיה זימנין לא עביד וכו', ועוד צא ולמד מדאמרינן היה יודע בעדות קרקע ונסתמא כו' אפילו כיון מדת מצרנהא ומדת גמיו בגלימא ומשקל בנסכא לא מהימנין להו דכולהו אמוראי איתותבו, אלמא דעיקר העדות בטביעות עין ולא לדמות מלתא למלתא, אלא דתקנה עבדין בקיום משום פסידא דלקוחות עכ"ל. ומבואר דאין מוציאין ממון אלא על פי טביעות עין דוקא וכמ"ש מהך דחולין פלוני דהאי סימניה כו' לוח מפלוני מנה דאין מוציאין ממון. אמנם מ"ש ר"ת ראייה מהך דיש נוחלין בהיה יודע עדות קרקע ונסתמא כו' דכולהו אמוראי איתותבו, קשיא לן דהא אדרבה מדאמרי הנך אמוראי אפשר דמכין מדת גמיו ומשקל משמע דסימנין מהני, והא דאיתותבו אינו אלא משום דהו"ל תחלתו בכשרות וסופו בפסול וסומא פסול לעדות אפילו להעיד בטביעות עינא דקלא דהאי גברא לוח מפלוני מנה, ומשום דהתורה פסלו לעדות ומהאי טעמא נמי סומא פסול להעיד אף על גב דיכול לכוין ע"י סימנין ומשום דאינו עד. וכבר הנחנו דברי ר"ת בצ"ע בסימן מ"ו סק"ח ע"ש.

ונראה ליישב דברי ר"ת לפי מ"ש הר"ן פ"ב דגיטין (יא, ב בדפי הרי"ף) בהא דאמרו סומא כשר להביא גט ומצי אמר בפני נכתב ובפני נחתם וז"ל, ואמרינן בגמ' (כג, א) דהא דקתני פיתח ונסתמא וחזר ונתפתח לאו דוקא דה"ה אפילו לא חזר ונתפתח ואידי דקתני סיפא שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה טעמא דחזר ונשתפה תנא נמי חזר ונתפתח, ודייק רב אשי מדקתני זה הכלל דמשמע דטעמא משום (דגוי) [דעה] הוא דבעי תחלה וסוף, אבל סומא דלא הוי טעמא משום (פסול) [דעה] לא בעי תחלה וסוף אלא תחלה לחודיה דמצי למימר בפני נכתב וכו'. וא"ת והא אית לן למיפסליה משום דבכולהו עדיות בעינן תחלתו וסופו בכשרות ומש"ה פסלינן פיתח ונסתמא בארעא אף על גב דמצי מכין מדת מצרנהא ובגלימא מדת ארכה ובנסכא משקלותיו כדאיתא פרק יש נוחלין. יש לומר דהתם היינו טעמא משום דלמא לא מכין שפיר ואפילו תימא דמצי מכין איכא למימר דגזר רבנן, אבל גט אשה כיון דאכתיב קמיה ואימסר לידיה כשהוא פקח אעפ"י שנסתמא כל שיצא גט מתחת ידו יכול לומר גט זה שבידי בפני נכתב, ואפילו נימא דבעלמא גזרינן הכא לא שייך למיגזר דהא לא אתי לאחלופי עכ"ל. וכ"כ הרמב"ן בחידושי לגיטין שם (ד"ה אלא מעתה). ומבואר מדברי הרמב"ן והר"ן דסומא אינו פסול הגוף כלל אלא הא דלא מהני פיתח ונסתמא היינו משום דלא מצי מכין לה, וא"כ מוכח דסימנין לא מהני אלא דוקא בטביעות עינא וס"ל לר"ת דאינו משום גזר רבנן אלא משום דסימנין לא מהני מדינא.

אבל בתוס' שלפנינו פ"ב דגיטין דף כ"ג (ע"א ד"ה הוא הדין) מבואר דטעמא דפיתח ונסתמא פסול משום תחלתו בכשרות וסופו בפסול וסומא הו"ל פסול הגוף וכמ"ש, וע"ש ז"ל, והא דאמרינן ביש נוחלין היה יודע לו עדות כו' פיתח ונסתמא פסול, שאני הכא דגבי גט אפילו אשה נאמנת. וכ"כ תוס' פרק יש נוחלין שם דף קכ"ח (ד"ה פיתח ונסתמא) דגבי גט אקילו תחלתו בכשרות וסופו בפסול וע"ש, וא"כ טעמא דפיתח ונסתמא משום תחלתו בכשרות וסופו בפסול וסומא פסול הגוף הוא משום דכתיב (ויקרא ה, א) או ראה פרט לסומא כדתני בתוספתא (שבועות פ"ג ה"ו) וכמ"ש בסימן מ"ו סקי"ט ע"ש, וא"כ סומא פסול להעיד אפילו ע"י טביעות עינא דקלא. אלא דלפי מ"ש בסימן פ"א סקי"ג אפילו פיתח אינו מעיד ע"י טביעות עינא דקלא. וכיון דלפי מ"ש תוס' א"כ סומא פסול הגוף וטעמא דפיתח ונסתמא אינו אלא משום סופו בפסול, וא"כ אינו מוכח דסימן לא מהני. אלא דכבר הוכחנו מהך דחולין פלוני דהאי סימניה לוח מפלוני מנה דלא מהני וכמ"ש תוס' להדיא דאין מוציאין ממון עפ"י סימנין:

רשימות שעורים (רי"ד סולובייצ'יק) בבא מציעא כז, א

בא"ד. אי סימנין לאו דאורייתא וכו' עכ"ל.

יש ג' דרגות דסימנין: א) סימן מובהק ביותר כגון נקב יש בצד אות פלוני דלכ"ע מועיל מדאורייתא ואפילו בגט. ונראה דבסימן זה יש רוב גמור ומיעוט שאינו מצי דאינו שלו. ב) סימן בינוני (אמצעי) ובזה פליגי בגמ' אי סימנין דאורייתא או דרבנן, ויש כאן רוב עם מיעוט המצוי. ג) סימן גרוע שאינו מועיל כלל, דליכא רוב וכמחצה על מחצה דמי ואינו מועיל לכ"ע בין מדאורייתא ובין מדרבנן.

והנה לכאורה צ"ע בדיון שבגמ' אי סימנין דאורייתא או דרבנן, דהרי קיי"ל בכהת"כ דאזלינן בתר רוב אפילו כשיש מיעוט המצוי, ובדיני ממונות קיי"ל דאין הולכים בממון אחר הרוב. ולכאורה השבת אבידה הוי דיני ממונות, וא"כ צ"ע למה מועיל סימן אמצעי מדאורייתא להשבת אבידה למ"ד סימנין דאורייתא.

וי"ל דהא דקיי"ל דאין הולכים בממון אחר הרוב היינו היכא דהרוב הוא כנגד חזקת ממון, כגון חזקת תפיסה או חזקת מרא קמא. משא"כ בהשבת אבידה מועיל הרוב דסימנין מדאורייתא משום שאין הרוב נגד חזקת תפיסה או חזקת מרא קמא.

ועוד י"ל דרוב אינו מועיל בדיני ממונות כשמתנגד לטענת "בעל דבר", משא"כ בהשבת אבידה ליכא טענת "בעל דבר" כנגד הרוב דהמוצא אינו "בעל דבר" ולית ליה טענה כלל, ומשו"ה מועיל בה הרוב דסימנין מדאורייתא. וסברא זו כנגד דברי הגר"ח זצ"ל (עיין בשיעורי רבנו חיים הלוי ב"מ כב ב ד"ה מאי מכריז מקום) דבהשבת אבידה אנו טענינן עבור מי שאינו לפנינו שיכול לבוא ולטעון דזוהי אבידתו, דלכאורה לפי"ד הגר"ח זצ"ל חל חלות שם "בעל דבר" בהשבת אבידה מדין טענינן.

ועוד נראה לתרץ דהשבת אבידה שאני משאר דיני ממונות דהתורה נתנה לטוען נאמנות למי שטוען דזוהי אבידתו וכדחזינן דמשיבין אבידה לצורבא מרבנן בטביעות עין, אף על פי דבשאר דיני ממונות אין לצורבא מרבנן יותר נאמנות בטענתו משאר בני"א. ויתכן דה"ה לנותן סימן דאע"פ דיש מיעוט המצוי ובעלמא קיי"ל דאין הולכים בממון אחר הרוב, מ"מ השבת אבידה שאני דיש לטוען שנותן סימנין נאמנות לומר דזוהי אבידתו, בדומה לדין נאמנות באבידה דצורבא מרבנן.